

Kto *odišiel,* nech sa *vráti*

“

Slová dnešného kázňového textu sa nachádzajú v **L 15, 10 - 32:**

Hovorím vám: taká radosť býva pred anjelmi Božími nad jedným hriešnikom, ktorý činí pokánie. A hovoril ďalej: Jeden človek mal dvoch synov. Mladší z nich povedal otcovi: Otče, daj mi podiel z majetku, ktorý mi patrí. A (otec) rozdelil im majetok. Po nemnohých dňoch zobral mladší syn všetko, odsťahoval sa do ďalekej krajiny a tam v hýrení premrhal si imanie. Keď už všetko premrhal, nastal v tom kraji veľký hlad a on začal núdzu trpieť. Išiel teda a uchytil sa u jedného z občanov toho kraja, a ten ho poslal na pole svine pásť. I žiadal si naplniť brucho odpadkami, ktoré žrali svine, ale nik mu nedal. Vtedy vstúpil do seba a povedal si: Koľko nádenníkov má hojnosť chleba u môjho otca, a ja tu hyniem hladom. Vstanem, pôjdem k otcovi a poviem mu: Otče, zhrešil som proti nebu i proti tebe a nie som viac hoden menovať sa твоjím synom; prijmi ma ako jedného z nádenníkov. I vstal a šiel k otcovi. Keď bol ešte ďaleko, uvidel ho otec, zľutoval sa, pribehol, padol mu okolo krku a vybozkával ho.

A syn mu povedal: Otče, zhrešil som proti nebu a proti tebe a nie som viac hoden menovať sa твоjím synom. Ale otec rozkázal sluhom: Prineste rýchlo najkrajšie rúcho a oblečte ho; dajte mu prsteň na ruku a obuv na nohy; potom vezmite vykrmené teľa, zabite ho a jedzme a veselíme sa. Lebo tento môj syn bol mŕtvy, a ožil; bol stratený, a našiel sa. A začali sa veseliť. Starší syn bol na poli. Keď sa vracal a približoval k domu, počul hudbu a tanec. I zavolať si jedného zo sluhov a vyzvedal sa, čo je to. A ten mu povedal: Prišiel ti brat a otec zabil vykrmené teľa, že ho dostal zdravého. Nato sa tento nahneval a nechcel vojsť.

Ale otec vyšiel a prehováral ho. On však odpovedal otcovi: Pozri, koľko rokov ti slúžim a nikdy som neprestúpil tvojho rozkazu, ale nikdy si mi nedal

ani kozliatko, aby som sa poveselil s priateľmi; keď však prišiel tento tvoj syn, ktorý ti prehýril majetok s neviestkami, zabil si mu vykrmené teľa. Ale otec mu povedal: Dieťa moje, ty si vždy so mnou, a všetko, čo mám, je tvoje; ale patrilo sa nám veseliť a radovať. Lebo tento tvoj brat bol mŕtvy, a ožil; bol stratený, a našiel sa.

Milí bratia a milé sestry!

V znamení témy podobenstva o odchode a príchode márnوترatného syna (L 15, 10 – 32) je dobré si priblížiť zvest' evanjelia, ako ju prezentoval Pán Ježiš, taktiež ako ju aplikoval evanjelista Lukáš, a pozrieť sa aj na súvislosti, ktoré z tohoto príbehu môžu byť rozhodujúce dnes aj pre nás.

1. Sú ľudia, ktorí vedia, že odchádzajú od Boha a vedome prestávajú pestovať svoju vieru.

2. Sú ľudia, ktorí od Boha odchádzajú, ale o tom nevedia, alebo ich od Boha odnáša život a zamotané skutočnosti, ktoré jednoducho nedokážu zvládnuť.

3. A zase sú ľudia, ktorí túžia po novom živote, avšak nevedia, ako na to, a ako ho začať: jednoducho nenachádzajú cestu domov.

4. A nakoniec sú ľudia, ktorí urobia všetko preto, aby sa ostatní nemohli vrátiť, obrátiť sa, a aby sa z nich nemohli stať lepší, oddanejší a príjemnejší ľudia, ako sú oni.

Pravdepodobne nie len v minulosti, ale aj dnes sa veľmi ľahko dá odísť z Otcovho domu, obrátiť sa Bohu chrbtom – bez toho, aby to ľudia považovali za veľkú tragédiu. Ale ako ľahké je odísť, tak ťažké je sa vrátiť a začať nový život, zvlášť keď nám cestu hatí tisíc prekážok a keď najväčšou prekážkou je naše vlastné prostredie, z ktorého sme vyšli, alebo kam by sme sa mali vrátiť. Totiž musíme si úprimne priznať, že veriaci ľudia - a samozrejme aj my - si vždy myslíme, že ten stratený syn je ten druhý človek a že on je ten naničhodník, ktorý si zaslúži Otcov i náš hnev. Nie div, že v takom prípade sa nám celkom hodí, a niekedy sa aj vyžívame v tom, že môžeme vyjadrovať hrubú kritiku na tých "stratených", teda márnوترatných ľudí. Pozrime sa však, ako to skutočne začalo.

1. Pôvodný príbeh v Ježišovom podaní

Príbeh, ktorý pán Ježiš vyrozprával, je celkom jasný. Hovorí o mladom mužovi, mládencovi či mladíkovi, ktorý si vyžiada svoj podiel z dedičstva, s ktorým chce ísť do sveta, skúsiť "šťastie". Bolo síce zvykom, že dedičstvo sa preberá až po smrti otcovej. Avšak v našom prípade tento mladý muž sa svojich práv domáha ešte za života svojho otca. Bolo to iste neobvyklé a pre otca hoci aj urážlivé, ale otec nechce stáť v ceste šťastiu svojmu synovi, a preto mu jeho podiel dáva. Presne nevieme, o aký podiel mohlo ísť, ale keďže bol mladším synom, ten väčší podiel náležal prvorodenému, teda jeho bratovi. Tento mladší syn asi vedel, koľko si môže nárokovať, pretože so svojím podielom bol spokojný. Musel vedieť aj to, že jeho otec mu tento podiel vydá. Avšak otec chce byť spravodlivý a tak sa rozhodne, že svoj majetok rozdelí a preto už teraz vydá podiel aj svojmu staršiemu synovi. Tým sa síce vystavuje riziku, že nakoniec ho obaja synovia "vydedia", alebo aj vyženú. No jeho láska a dôvera k synom je väčšia, než iba ľudská opatrnosť. To si asi mladší syn musel uvedomiť a preto veril, že jeho požiadavky mu jeho otec splní.

Keď mladší syn dostane svoj podiel, prichádza chvíľa jeho odchodu. Natíska sa však otázka, prečo chcel vôbec odísť? Ved' dostal svoju časť majetku, mohol s ňou byť šťastný aj doma. Odpoveď môže byť naraz niekoľko.

1. Možno nevedel strpieť domácu atmosféru;

2. možno ťažko znášal nadvládu svojho staršieho brata;

3. možno jeho rodičia, zvlášť otec, ho príliš opantovali láskou, ktorá z neho robila malé dieťa, a on sa chcel stať veľkým, samostatným.

4. Alebo opačne: urážalo ho nadrážanie rodičov jeho staršiemu bratovi, lebo nenávisť medzi bratmi môže byť vyvolaná niekedy už samými rodičmi a ich nezodpovedným prístupom, príp. zvýhodnením druhého.

5. Možno ťažko znášal povinnosti a prácu, nevedel prijať poriadok, ktorý na ich dvore vládol.

6. Ale možno veľmi zatúžil po svete, po slobode, po tzv. samostatnosti, a tak ľahko sa rozhodol zanechať doterajšie spôsoby a domáce zvyky, opustiť rodičov, svoju vieru, i národ, do ktorého patrili.

Samozrejme v týchto plánoch nevidel riziko, že môže aj skrachovať. Ved' nie preto chcel ísť do sveta, aby sa tam stratil, ale aby si niečo užil a aby dokázal, že aj takto sa dá žiť, ba že toto je ten dobrý život. Ľudia, ktorí plánujú rozchod s Bohom, alebo sa vzdávajú tradičných hodnôt života, si obyčajne myslia, že slobodne a bez záväzkov sa im bude žiť lepšie.

Vydal sa teda do sveta hľadať šťastie. V skutočnosti si mohol myslieť, že šťastie má vo vrecku a že sa mu všetko podarí. Ešte nemal skúsenosti, aby z toho vytriezvel a videl, že tí, ktorí na ňom teraz lipnú, túžia nie po jeho priateľstve, ale iba po jeho peniazoch, a potom aby si na jeho úkor mohli užiť. Túžba po šťastí a slobode niekedy dáva veľkú silu, inokedy tragicky oslepuje. A až keď sa človek dostane do neriešiteľných kríz, si uvedomí, že jeho pohnútky boli choré, že jeho konanie mu prinieslo len nešťastie a že tzv. priatelia, ktorí sa na neho navešali, ho jednoducho využili a zneužili. Aj v tomto prípade, keď sa mu minuli peniaze, mohol vidieť, že falošní priatelia ho zanechali a zanechali mu aj veľké dlhy. Priateľstvo, ktoré sa mu spočiatu páčilo, bolo len falošným mamonom. Naraz zostal sám, a aj keď ako veľmi ho bolela samota a škrkalo mu v žalúdku, bola to dobrá príležitosť na to, aby si premyslel, kam sa dostal: aby zvážil svoje túžby, tvrdohlavosť, svoj vzťah k rodičom, k bratovi a k Bohu. Priznal si svoj omyl a túžil po tom, aby sa mohol vrátiť, lebo kto zanechá svoj domov, ten sa raz tam má vrátiť.

Vydal sa teda na cestu a rozhodol sa, že zo všetkého sa vyzná otcovi, prizná sa k chriechu a bude prosiť otca o odpustenie. Na jeho prekvapenie otec mu ide v ústrety a prijíma ho nie ako sluhu, ale ako svojho syna.

Bola to veľká láska a veľkorysosť, ktorú mu otec prejavil, a tento syn možno aj preto sa vedel vrátiť, lebo vedel, že otcova láska ho doma čaká. Ako však vieme, jeho brat bol tvrdohlavý, nebol ochotný ani mu odpustiť, ani ho prijať, ba naopak: ohováral ho, urážal a bol by sa hádal aj so svojím otcom, aby mu vyčítal, že čo s jeho bratom má a nemá robiť. Otec však ani svoj postoj, ani svoju lásku nezmenil – a to k nim obom.

2. Ježišov zámer s podobenstvom

Keď Pán Ježiš vyrozprával tento príbeh ako podobenstvo, mohol mať na mysli svoj ľud. Jednak tých, ktorí zanechali vieru otcov, helenizovali sa, zpohanštili sa, usadili sa v diaspore; tam zle zaobchádzali s tradíciou otcov a tam rozmrhali národné, ale zvlášť náboženské hodnoty, v ktorých vyrastali a ktoré im boli zverené. Ale mohol mať pred očami aj tých, ktorí síce neodišli do diaspory, do sveta, ale zostali doma, no zatvrdili sa, zahorkli, stali sa neradosní, alebo aj cynickí s hodnotami tradície svojich otcov. A možno títo blokovali obrátenie alebo návrat svojich odišlých súkmeňovcov. Pán Ježiš týmto podobenstvom akoby bol chcel povedať, že aj jedna aj druhá skupina sú vlastne stratení. Potrebujú obrátenie, pravý návrat k Otcovi a k hodnotám, ktoré im Boh poskytuje.

Možno v tomto podobenstve je aj určitá kritika Pána Ježiša voči tým, ktorí ovládajú chrám. Akoby bol chcel naznačiť, že tí, ktorí by sa vrátili, sa ťažko vracajú, lebo chrámový kult je zvrhlý a jeruzalemský kult predstavuje zákon a neradosné prikázania, v ktorých sa Otcova láska neprejavuje. A teda aj keby sa vrátili, nemajú sa kam vrátiť, lebo v chráme v Jeruzaleme nevládne Otec a jeho nezištná láska. A vrátiť sa iba preto, aby boli doma, ale neustále počúvali kritiku svojich domácich a boli terčom ponižovania a opovrhovania, sa domov vrátiť neoplatí. A preto Ježišovo podobenstvo kladie dôraz nie len na márnوترatného syna, na doma zostaleho syna, ale zvlášť na nekonečnú lásku Otcovu, v ktorej ich všetkých očakáva.

3. Podobenstvo v Lukášovom podaní

Keď evanjelista Lukáš toto podobenstvo zakomponoval do svojho evanjelia, musel mať na to tiež dôvod. Tušíme, že za jeho evanjeliom stojí cirkev, ku ktorej má Lukáš blízko a ktorej chce sprítomniť život Pána Ježiša a jeho učenie. Možno aj on videl udalosti, na ktoré chcel aj formou tohoto podobenstva reagovať. V jeho cirkvi mohli byť veriaci, ktorí z nejakejto dôvodu z cirkvi odchádzali.

Možno to bola výzva helenistickej kultúry, ktorá ich vábila, a možno odchádzali aj kvôli cisárskemu kultu, ktorý politicky doliehal na ich postavenie alebo svedomie. Jedno je isté: odchádzali. Lukáš formuluje napomenutie, že odísť je síce možné, ale kto odíde "z domu", berie na seba riziko, že dobrodružstvo vo svete, medzi cudzími, môže skončiť v núdzi, alebo aj pri válove sviň. Nevieme, kto odchádzal dobrovoľne, možno aj pyšne, prípadne s vedomím, že teraz nájde to pravé šťastie. Ale iste, boli medzi nimi už aj takí, ktorí oľutovali, že odišli, a nevedeli ako sa vrátiť. Ťažké im bolo priznať si svoj omyl a v pokore hľadať cestu späť do cirkvi a ku Kristu. Lukáš naznačuje, že táto cesta je vždy otvorená, len sa očakáva, že zatúlaný brat to bude myslieť úprimne, úprimne oľutuje svoju chybu, vyzná svoj hriech a vydá sa na cestu "domov". Avšak cesta domov nie je bez rizík – to asi tiež mohlo byť bolestivou skutočnosťou v lukášovskom kresťanstve. Keď evanjelium vzniká okolo r. 80 po Kr., iste boli už takí členovia cirkvi, ktorí pochodili svoje hriešne cesty a hľadali ako prísť späť. Museli však horko zakúsiť, že niektorí členovia cirkvi "doma" ich svojou pýchou a opovrchnutím odbíjali, urážali a ponižovali. Tí domáci mali vedomie, že oni sú "dokonalí", nezatúlali sa, a preto si robili nárok na to, aby mohli rozhodovať o návrate tých márnوترatných.

Ich neláska a pýcha však odrádzala každého, kto túžil s bolesťou v srdci po návrate. A tak Lukáš musel naznačiť, že tí doma sa môžu ľahko stať nespravodlivými, ba falošnými bratmi, ktorí lásku Otcovu pre seba síce požívali, ale nikomu inému ju ani nepriali, ani nesprostredkovávali. Táto situácia musela byť pre Lukáša mementom, aby aj takýmto samospravodlivým členom cirkvi naznačil, že v podstate sú od Otcovej lásky taktiež odlúčení a stratení a že taktiež potrebujú návrat k Otcovi, k spoločenstvu a aj k zamietnutým bratom.

4. Kérygmatická interpretácia pre nás dnes

4.1. Spôsoby odchodu od Boha dnes

Aj dnes môžeme byť svedkami toho, že sa niečo podobného odohráva v našich kresťanských spoločenstvách. Keďže tvoríme rodinu Božiu, mali by sme sa vzájomne milovať, strážiť sa a vo viere si vzájomne pomáhať. V každodennom živote však to môže prebiehať aj ináč, niekedy aj s nemalým stupňom dramatickosti.

1. Sú totiž ľudia, ktorí sa kvôli čomukoľvek – pravým či iba vymysleným príčinám – vzdiaľujú Bohu.

Toto vnútorné, duchovné oddialovanie sa nakoniec prejaví aj tým, že *viditeľne demonštrujú svoj odchod*, alebo odtrhnutie sa od zborového spoločenstva. Ich radikalizmus môže vychádzať z viacerých dôvodov a môže mať aj viaceré foriem: prijímajú prácu, ktorá sa protiví kresťanským hodnotám; vstupujú do kontaktu s ľuďmi, ktorí sa ponížujúco vyjadrujú o viere; prijímajú poverenia, ktoré im síce prinesú hmotný zisk, no spôsob ich "práce" je veľmi podozrivý; rozhodnú sa vyškrtnúť svoje meno z registra cirkevníkov svojho zboru, atď.

2. Sú však aj takí márnratní synovia, ktorí sa do odchodu dostanú akoby znenazdajky: v skutočnosti by nechceli odísť, nie je im doma zle, súhlasia s hodnotami domáceho veriaceho prostredia, no napriek tomu niečo takého vykonajú alebo vyrozprávajú, či začnú tak zmýšľať, resp. zatúžia po takom štýle života – napríklad odchádzajú do dravej a falošnej politiky, zamotajú sa do podnikateľských podvodných manipulácií, atď. -, ktorý ich nakoniec od Boha a cirkevného spoločenstva odvedie.

3. Môžeme byť svedkami aj toho, že niektorí ľudia navonok neodídu, ale Bohu a svojmu spoločenstvu sa vzdialia *vnútorne*: ich srdce sa naplní pýchou, urážlivou kritikou, samospravednosťou, samolúbosťou, opovrhovaním, prípadne vyžívaním sa v ponížovaní skutočných nešťastných márnratníkov z ich okolia, pričom aj oni sami sú aspoň natolko stratení, a nebeský Otec nemá z nich žiadnu radosť.

Ako teda vidíme, je viacero spôsobov, ako sa dostať na cestu márnratnosti, či už sa z domu skutočne odíde, alebo sa niekto stratí priamo "na Otcovom dvore".

4.2 Ťažkosti odchodu a návratu

Avšak pri každom odchode a zablúdení je dôležité nájsť cestu späť a vrátiť sa domov. Návrat sa vždy začína nejakým *vonkajším* či *vnútorným nutkaním*, alebo zapôsobia rovnakým spôsobom oba tlaky. Tieto tlaky môžu byť charakteru, ako napr. zhoršené podmienky, náhla samota, sklamanie, skrachovanie, nemoc, zbankrotovanie, príp. výčitky svedomia, strach z následkov, nová túžba po lepšom živote a pravom priateľstve, túžba po úcte a pravej láske atď. Veríme však, že v dozrievaní túžby po návrate hrá v srdci človeka veľmi dôležitú úlohu aj Duch Svätý. Každý návrat však môže mať aj svoje veľké *prekážky*: márnratný človek si musí priznať chybu, resp. svoj omyl, že odísť bolo jeho chybou. Zároveň priznať si, že odchodom sa nič nevyriešilo, ba naopak: uviazol ešte do väčšieho bahna hriechu. Pri zistení omylu je treba nazbierať toľko vnútorných síl, aby sa zrodila aj odvaha vyznať náš omyl (hriech) tomu, proti komu sme zhrešili.

Ľudia sa toho obyčajne veľmi boja, lebo sa obávajú nepochopenia, poníženia, diskriminácie, a aj toho, že budú vo svojom vnútri odhalení, alebo že budú pred verejnosťou vysmiatí. Ľudia sa boja aj toho, že v krízovej chvíli ich okolie nepochopí, že ich neprijmu späť, že im budú vyčítat ich minulosť a že sa tak duchovne dostanú ešte hlbšie, než ako sú na tom teraz. Podľa slov evanjelistu snáď najväčším problémom pre návrat a začatie nového života je *okolie*, a to aj vtedy, keď sa považuje za veriace. Môže sa totiž stať, že neprijme človeka, ktorý sa chce vrátiť, a neuverí, že svoj omyl skutočne oľutoval a so svojím návratom to myslí skutočne vážne. Podobne je zlé, ak neuverí tomu, že sa nie len vrátil, ale aj obrátil, a že svoj doterajší život zmenil. Takáto nedôvera neguje skutočnosť, že by sa márnratný syn vnútorne skutočne znovuzrodil a že ho do spoločenstva priviedol späť sám Pán. Okolie si chce niekedy podržať právo rozhodovať o úprimnosti duchovného obrátenia. Dokonca sa môže objaviť aj nežičlivosť voči človeku, ktorý sa vrátil, a snáď by mohol byť teraz úprimnejší a oddanejší, ako jeho domáci "sudcovia". Je smutné, ak pôvodné spoločenstvo zostane v samolúbosti, a v pýche bude stále dobiedzať na človeka, ktorý pochodil svoj svet a vrátil sa zronený.

Sú známe aj také cirkevné spoločenstvá, ktoré ustrnuli vo viere, avšak nechcú pripustiť, aby niekto, kto nanovo prežije obrátenie, prichádzal medzi nich s novou silou, s novou radosťou, s novými myšlienkami a s novou chuťou do služby. Takéto spoločenstvo nevie prijať márnotravného človeka ako brata, nanajvýš iba ako sluhu, ktorého bude citelne mať za menejcenného, za "votrelca", ktorému v podstate závidí jeho duchovné obrodenie.

Záver

Na záver je treba spomenúť ešte niekoľko myšlienok. Nikdy nesmieme ignorovať výzvu, ktorá volá k návratu: Kto odišiel, nech sa vráti – čaká ho láska Otcova a láska bratského spoločenstva ako Božej rodiny! Kto odišiel, nech sa vráti zjavne, viditeľne a aj podľa srdca, lebo Otec každého očakáva a hojný je odpustenia. Výzva z nášho príbehu sa však týka aj tých, ktorí neodišli, ale ich pobyt doma naznačuje, že k Otcovmu srdcu majú už veľmi ďaleko: prejavujú síce určitú formu zbožnosti, ale sa nadýmajú, iných urážajú, ohovárajú, ponížujú, žijú v samolúbosti a ich prejavy sú drsné, egoistické. Výzva sa teda týka aj ich, aby aj oni sa "vrátili", obrátili, zmenili svoj postoj a svoje myslenie a stali sa tiež novými ľuďmi, aby sme všetci mohli byť nebeskému Otcovi cennými dieťkami a ostatným milovanými bratmi.

Amen.

Modlitba:

Pane Ježišu Kriste!

So smutným srdcom vyznávame, že náš postoj v živote je tak rôzny: raz sme ako márnotravní synovia, inokedy ako sebaspravodliví bratia s tvrdým srdcom, inokedy zase ako ľudia, ktorí ani nevedia, že odišli, alebo ani netúžia už vrátiť sa domov k Otcovi a k duchovnej „rodine“.

Prosíme odpusť nám naše kolísanie a nestálosť v našom vzťahu k Otcovi. Daj nám pokorné srdce, ochotné k pokániu a obráteniu, aby sme vždy po našom zablúdení našli cestu späť a nebránili tým, ktorí sa vedľa lepšie ponáhľajú domov do nového života ako my. Prosíme, očisti a oslobod' naše srdce od márnivých snov o tom, ako by nám bolo dobre niekde ďaleko vo svete. Daj nám pocítiť tú hlbokú úprimnú lásku, ktorú nám dokazuješ vlastne každého dňa. Otvor nám oči i srdce, aby sme videli a poznali, že najlepšie miesto pre nás je Tvoj domov a Otcovo objatie. Daj nám lásku do srdca aj voči načším bratom a sestrám – k tým, ktorí su doma a aj k tým, ktorí dnes ešte blúdia, no Ty už si vyšiel im naproti a očakávaš ich na ceste do svojho kráľovstva. Daj, aby sme všetci mohli nájsť odpočinutie našim dušiam aj teraz v tomto pohnutom období, keď na nás útočí toľko nebezpečenstiev, chorôb, strát či iných moderných neduhov. Ochraňuj nás ako svoju cirkev, aby sme boli zachovaní a mohli naveky oslavovať Tvoje sväté meno. Pre Tvoju lásku na kríži dokázanú prosíme, vypočuj nás.

Amen.

**prof. ThDr. PhDr. Imrich Peres,
PhD.**
Katedra Novej zmluvy